

Ta lendab mesipuu poole...

Muusikaleht

NR. 5
APRILL
1991

Esimene

Eesti

heliplaat

leitud!

Pala autoriks...

AUGUST

WEIZENBERG!



ORFF-SÜSTEEM

Tähelepanu on suunatud mitte tipp-annete kasvatamisele, vaid kõigi laste loomupärasele arengule. Tulemused on hämmastavad.

BALLETT

● Soti Rahvuslik Ballett sai endale jaanuarist 1991 uue kunstilise juhi — Leningradis sündinud Galina Samsova. Samsova tegutses varem Birminghami Kuningliku Balleti juures, kus ta tantsis ja ka lavastas, viimati aastalõpu etendusteks „Pähklipureja“. Soti Balleti juures on ta nüüd olnud juba oma pool aastat. Otsus tema määramise kohta tehti aga möödunud aasta oktoobris.

MITMESUGUST

● Tšaikovski-konkursi võitja Boris Pergamenšikov on pärast emigreerumist Läände leidnud endale soodsad tegutsemisvõimalused Kölnis ning on nüüd selle linna muusikaelus juba mõnda aega üks kesksemaid figuure. Pergamenšikov on Kölni Kõrgema Muusikakooli tšelloeriala õppejõud ning väga aktiivselt tegev ka Kölni Filharmoonia juures.

Sel hooajal ongi käimas põnev sari nimetuse all „Finale“. Algatajaks ning kunstiliseks juhiks on Boris Pergamenšikov ning ta on koondanud sinna kolme viimase sajandi viimase kümnendi jooksul loodud kammermuusikat. Missugused muusikasajandi lõpetajad siis selles suursarjas on kokku pandud: ühes kavas Mozart ja Dvořák, teises Brahms, Hartmann ja Tšaikovski, siis Haydn, Mozart, Beethoven ja Schönberg jne.

● Tulemas on „Viini muusikasuvi“, traditsiooniline festival, mille kontserdid kanduvad kontserdimajast välja poole. Saksa täpsusega on avaldatud, et ürituse eelarve on 36 miljonit schillingit, millest Mozarti-üritustele on planeeritud 19,6, niisiis enam kui pool. Kavatakse tuua ettekandeid Mozarti kõik klaverikontserdid. Solistide ridana kirju — Bruno Leonardo Gelberist kuni Paul Badura-Skodani. Neljal öhtul mängib

Mozarti klaverisonaate pianist Roland Batik ja need kontserdid toimuvad Schönbrunni lossis. Sealsamas etendatakse veel ooperit „Teatridirektor“, millega kõrvuti on pandud Salieri „Prima la musica, poi le parole“. Ulukoolikirikus kõlab Mozarti kirikuooper „Betulia Liberata“ ja helilooja muusika kõlab ka Viini Raekojas. Huvitava domineerivana korraldatakse „Viini muusikasuve“ raames ka üks Bachi-festival.

● Marwood Family Ensemble Londonist on küllaltki omapärane nähtus maailma muusikaelus. Nimelt on ta praegu ainus teadaolev omataoline ansambel — koosneb neljast liikmest, kes kõik on pärit ühest ja samast perest, neil kõigil on ühine ema ja isa. Kaks öde ja kaks venda on professionaalsed muusikud ning on edukalt esinenud eraldi solistidena. Nüüd siis aga neljakesi koos ja pilliansambel koosneb oboest, viulist, vioolast ja tšellost. Ansambli mängu debüüdi Londonis tõi kaasa möödunud aasta detsember.

● Sotheby's pannakse oksjonihiamri alla Beethoveni sonaadi 16-leheküljeline käsikiri. Tegemist on I osaga sonaadist tšellole ja klaverile A-duur op. 69 — üks enam-mängitavaid teoseid tšellorepertuaarist. See on pikim käsikiri, mida üldse viimastel aastatel on oksjonil müüdud ning arvatakse, et hind saab olema 400—500 tuhande dollari ringis.

● Muusikafestivalide väga avar ja sisukas panoraam Lääne-Saksamaal täieneb lähemal ajal jälle ühe uue ettevõtmisega. Baden-Württembergi liidumaal Stuttgartis tahetakse 1992. aasta sügisest korraldama hakata ooperibiennaale. Stuttgarti ooperimaja e. Württembergi Riigiteatri suur hoone kuulub kaunimate hulka Saksamaal. Stuttgarti ooperibiennaalid toimuvad oktoobri teisest

poollest novembri keskpaigani 3 nädala jooksul.

● „Viini Sümfoonikud 1900—1990“ — niisuguse pealkirja all pani heliplaadifirma „Orfeo“ kokku orkestri juubeliks mõeldud mahuka koguväljaande. Juubeliväljaande plaadidel juhatavad „Viini Sümfoonikuid“ vast kõik orkestri ees seisnud suuremad kuulsused sõjajärgsetelt aastatelt. Alustatud on Herbert von Karajaniga, järgnevad Hermann Scherchen, Otto Klemperer, Josef Krips jt. „Viini Sümfoonikute“ 90. aastapäeva juubeliväljaanne tuli müügile möödunud aasta detsembris.

● „Viini Filharmoonikute“ eestseisuse juhatajalt Werner Reselilt küsiti, kas orkestri ette hakkab ka jõudma pisut pikemate lepingutega noori „tähti“, nagu näiteks praegu Inglismaal Birminghami orkestri peadirigendina tegutses Simon Rattle jt. Juhataja andis sellele ainult 40% -lise jaa-vastuse, kuigi arvas, et Rattle'ga peaks siiski edaspidi tihedamat kontakti leidma. Riccardo Muti kõrval on Viinis mitme lepinguga seotud dirigent Carlos Kleiber. Ta juhatavat nii mõndagi välisreisi ja ka 1992. aasta uusaastakontserti. Kui Carlos Kleiber mõnest välisreisist loobuks, tuleks kõne alla ka Simon Rattle, ütles „Viini Filharmoonikute“ eestseisuse juhataja.

● Jaanuaris jagati Ameerika Ühendriikides traditsiooniliselt rahvusliku kunstitoetusfondi (NEA) rahasid. Neid oli valitsus selleks aastaks eraldanud 47 miljoni dollari ulatuses. Muusikapoolesse langevad otsustatud summad just teatri valda — miljon dollarit sai nimekas koreograaf Merce Cunningham ja tema trupp ja sama palju ka uusoperite tutvustajatena Ameerika teatreite tippu pürginud Houstoni Ooper. Siinjuures võiks meenutada, et kolm hooaega tagasi sai Houstoni Ooper endale uue maja. Nii

sai siis sinna Houstoni Grand Opera ja selle avamiseks tuli maailmaettekandele John Adamsoni nüüd populaarseks saanud ooper, alles äsja ka Helsingis lavale tulnud „Nikon Hiinas“.

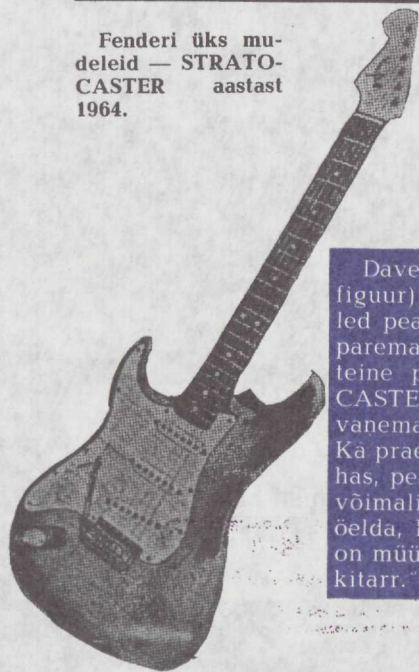
● 1990. aasta kevadel oli soome muusikaelus mäletatavasti kaalukas sündmus: 17. mail tuli esiettekandele Einojuhani Rautavaara värskest valmistatud ooper kunstnik van Gogh'ist pealkirjaga „Vincent“. Lavastajatöö tegi Jussi Tapola, dirigeeris koguni Moskvas kutsutud Fuat Mansurov. Uusoperist tehti kohe ka plaadistus. Selle aasta alguses on Rautavaara „Vincent“ juba plaadipoes müügil. See on firma „Ondine“ toode. Soome Rahvusoperi orkestrit ja koori juhatab Fuat Mansurov, nimipartiid esitab Jorma Hynninen ja teistes osadeski tuntud nimed: Eeva-Liisa Saari, Matti Heinikari, Marko Putkonen jt. Nimetatud ooper on plaanitud ka Kieli ooperisse Saksamaal ja nimiosa peaks seal Hynnise asemel laulma Sauli Tiilikainen.

Info väljaannete „Musik und Bildung“, „Music & Musicians“, „Muusik“ ja hr. P. Kuuse põhjal.

EESTIST

● Eelmisel aastal moodustatud Eesti Muusikaõpetajate Liit on teoks teinud vajaliku asja. Otsepeördumisega kaubandusministri poole õnnestus hankida Eesti koolide tarbeks 246 kassetimagnetofoni, üks samasuur kogus on lubatud veelgi. Veel on asutud laulike koostamisele ja väljaandmisele, näiteks mõne aja pärast peaks valmima „Laule laste- ja poistekoored“. Loodetavasti saame varsti raporteerida organisatsiooni mõnest uuest manöövrist, mille tulemusena võiks toimetuse arvates ka näiteks videotapp koolides alata. Igatahes jääme ootama.

Fenderi üks mudelid — STRATOCASTER aastast 1964.



XX SAJANDI STRADIVARIUSE MÄLESTUSEKS

Leo Fender (1909—1991) surnud

Dave Gilmour (ansambli „PINK FLOYD“ juhtfiguur): „Kuidas kirjeldada lauajuppi, millele on keeld peale tõmmatud? Kuid mul ei ole kunagi olnud paremat pilli kui selline STRATOCASTER. Ukski teine pole suutnud teda ületada. Olen STRATOCASTERI'ga mänginud 21. eluaastast alates, mil vanemad mulle ühe sellise sünnipäevaks kinkisid. Ka praegu on mul samasugune pill. Ta on lihtne, puhas, peaaegu täiuslik. Eriline on see, et Fenderit on võimalik kõrva järgi ära tunda ja samuti on võimalik öelda, kes mängib kui mängitakse Fenderil. Fender on müütiline kuju ja minu jaoks on õige kitarr tema kitarr.“

81. eluaastal suri Clarence Leo Fender, keda avalikkus tunneb kui nüüdisaegse elektrikitarr (solid-body, ingl. k. jäiga kehaga, s.t. ilma kõlakorpusega kitarr) leiutajat.

Ta sündis Kalifornias, polnud eriti musikaalne ega õppinud ise kunagi kitarr mängima. Aga tema huvi elektroonika vastu ja kirg teha midagi „üldkasulikuks“ — nii ütles ta ise — viis selleni, et 1945 aastal rajas ta koos C. O. Kauffmanniga kompanii K & F, mis hakkas tootma havi tüüpi

Esimene Eesti heliplaat leitud!

Eesti heliplaadi ajaloo uurija Reino Sepp (Stockholm) on kirjutanud: „Minu ees on tõmmis „Postimehe“ kuulutusteküljelt 10. jaanuarist 1902. Fookusesse jääb vana „torukramavo“ ja sellele all rasvasele trükit tekst: „Uus! Kõige uuem uudis! Uus! Praegu ilmunud Eesti keeli rääkijad ja lauljad platted.“ See paneb järele mõtlema ja jahmatama. Sest teade on ajalooline ja mullistav.“

Lisaks, et toretabav sõna 'mullistav' on siia asetunud laenuna soome keelest (=pööret tekitav, vapustav).

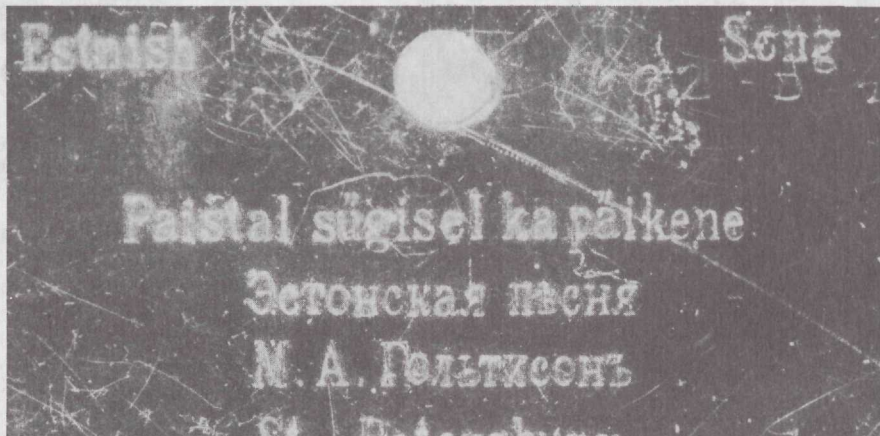
Tollest samast kuulutusest loeme, et „Gramophonide ja Phonographide iseäralise lao“ pidaja Tartus, härra S. von Kieseritzky pakub oma kodule „kõige paremaid rääkijaid masinaid ilma pääl“ hinnaga 20 kuni 80 rubla ja „suure kõlatrehteriga, imeilise kõlarohkusega kontserdi gramphonisid“, mis pidavat „andma hääle loomulikult tagasi“. Need olid küll tublisti kallimad, isegi 125 rubla ni välja, kuid nähtavasti leidus kaubale ka helitehnika aoegadel ostuhuvilisi. Lisaks rääkijatele masinatele võis igamees samas leida odavaid „gramfoni platted“ (150 kopikat tükk) ja „kontserdi tükkide platted“ (üks jalg läbimõõtu ja selle löbu eest siiski tervelt 8 rubla!). Meie kandi esimesed grammofonisõbrad said samas teada, et nood kõige uuemad uudised „Eesti keelt rääkijate ja lauljate platted“ hulgas on „härä S. von Kieseritzky hoolitsemisel ja mõne Peterburi Eesti seltsi liikme lahkusel Peterburis „gramfoni seltsi poolt üles võetud“.

Tartu (ja küllap ka Eesti) esimene grammofonikaupmees oli õieti farmatseut. Siegfried von Kieseritzky (1859 Viljandi — 1913 Tartu) pidas Peterburi uulitsas apteeki.

Reino Sepp jätkab: „Proviisorina oli ta nagu arstidki laialt tuntud mees. Ainult keeltmurdev slaavipärane nimi käis muidugi läbi maarahva alati humoorikast töötlusest. Kieseritzky oli paljudele tartlastele lihtsalt ja loomulikult „Kitseritsik“!

Helisalvestuse ajaloo faktide süstematiseerija Alan Kelly (London) tuvastas, et Tartu apteekri pakutavate hulgas pidi ilmtingimata leiduma ka Eesti esikplaat. Selle on laulnud keegi M. A. Goltisson, siis veel konservatooriumitudeng Peterburis. Muide, Mihkel Lüdigi teadis oma „Mälestustes“ (lk. 85) seoses 1903 aasta Pärnumaa laulupeoga (õieti selle raames Elisabethi kirikus toimunud J. Haydni oratooriumi „Loomine“ ettekannetega) pajatada, et tenorsolistiks kutsutud Goltissonil „oli küll ilus hää, kuid halb diktsioon, kuna ta eesti keelt ei osanud“. Ja sellisena on ta ka jäänud esimesele eesti heliplaadile.

A. Kelly ja R. Sepa koostatud kataloogis „The Baltic Discography“ ja allakirjutanu vastavas kartoteegis avab Eesti heliplaatide rea 1901. aastal M. Goltisson lauluga A. Koltsovi tekstil K. A. Hermanni eestinduses „Paistab sügisel ka päikene“. Varasematel aegadel peeti jäädvustatava muusika autoreid nii tähtsusetuks, et nende nimed plaatidel tavaliselt ei kajastunudki. Kuid pisut varasem



„Laulu ja Mängu Leht“ näitab, et pala on loonud... August Weizenberg!

Selle kohta mõned read M. Lüdigilt: „Teatavasti püüdis Weizenberg peale oma eriala tegelda ka teiste kunstiliikidega. Ta kirjutas näitemänge, filosoofilisi teoseid ja isegi muusikapalu. Noote ta ei tundnud, oma viisikesi märkis ta mustade täppide abil joonestikuta paberile. Pärast ei saanud ta oma „nootidest“ ise ka aru. Sagedasti pöördus ta muusikameeste poole, et need viisid kirja paneksid, harmoniseeriksid ja saate kirjutaksid. Weizenberg hakkas mind sageli külastama, sest viise oli tal lõpmata palju.“

Tõepoolest, too meie muusikalebene skulptor on valmis meisterdanud mitmeid pretensioonituid, kuid meeldivaid laule, nende hulgas ka „Kus viibid sa“, mille toosama Goltisson samuti salvestas plaadile ja mille juurde aeg-ajalt on pöördunud hilisemadki vokalistid. Võib arvata — esialgu küll pelgalt oletusena — klaverisaatjaks nendel plaatidel Mihkel Lüdigi, kes siis Peterburi eestlaste muusikategemise eestvedajana löi kõiges agaralt kaasa.

Tuleme tagasi Reino Sepa kirjutise juurde: „Võime vaid kokkuvõttes nentida, et oli tegemist ärimehe (s.o. apteeker Kieseritzky — H. P.) vist üsna nobeda otsuse ja mitmete improviseatsioonidega. Tulemuseks aga esimesed eestikeelsed plaadid — paar aastat enne läti- ja leedukeelseid. Muidugi polnud küsimuses ostjaskonna muusikaliste soovide rahuldamine, mida näitab Weizenbergi muusika ja vene aktsendiga tenori valimine.“

Tagamõtteks oli ilmselt eestisoost grammofonistjate meelitamine lihtsalt ükskõik millegi maakeelsega. Kuivõrd neid plaate osteti ja neid veel kuskil järel on, pole teada. Mis aga püsima jääb, on tõik, et niimoodi tehti Eesti heliplaatide ajalugu, ja suure tõenäosusega selle esimest hakatust.“

Kaua arvati, et Eesti heliplaadi ajalugu lähtub 1904. aasta jaanuarist, kui Tallinnas „Kuld Löwi“ võõraste-maja saalis lauldi Londonist tulnud salvestusbrigaadi imemasina ruuporisse mitukümmeend pala. Esinejateks olid „Estonia“ laulukoor notarist amatöörmuusiku Jaan Bergmani juhatusel ja paar solisti, nende hulgas ka tunnustatud sopran Paula

Brehm. (Vt. ka H. Pedusaar „Helide maailmas“, lk. 104 ja firma „Melodija“ heliplaadi „Mart Saar. Arhiiv-heliülesvõtteid“ — M12-44439-40 — kaaskirja, kus aastaarv 1904 osutub pealegi ekslikuks; peab olema 1908).

„Teataja“ sõnumis 27. jaanuarist 1904 ei saadud uudest asjast kirjutasid ja vaimustudes märkimata jätta, et asjaosalistele ja nende hulgas nähtavasti ka lehemehel pakuti äsja jäädvustatut kuulata: „Aparat andis selle laulu nii selgesti tagasi, et ka sõnad täitsa arusaadavad olid. Nii siis saavad need siin sisse lauldud Eesti laulud arwatawasti kõik ilma-kaared grammofoni sees läbi sõitma.“ Nüüd on oletus, et esimene Eesti heliplaat on lindistatud 1904. aastal kummutatud mitte ainult A. Kelly ja R. Sepa toodud kaudsete andmetega. Allakirjutanal õnnestus pärast aastatepikkust otsimist leida (Eesti Teatri- ja Muusikamuseumi kogudest!) 1901. aastast pärit plaat, millel on Goltissoni esitatud laul „Paistab sügisel ka päikene.“ (Etiketti asendaval tsentrigraveeringul küll kirjaveaga „Paistal...“) Ka matriitsinumbreid pidi mõõtes tuleb seda tunnistada Eesti muusika salvestiste seeria avalooks. Silmas pidades ettevõtmise üsnuend nendel aegadel ja Londoni firma plaadistusbrigaadide marsruute, on tegelikult välistatud, et mõni teine meie muusikat kandev plaat võiks olla veelgi varasemast ajast. (Isegi kuulsa Caruso esimene salvestis tehti kõigest paar aastat varem, pealegi Edisoni fonograafi vaharullil, millelt see küll edaspidi plaadile kopeeriti.) Seega võime tõdeda, et äsjane üllatusleid on tõepoolest Eesti esimene heliplaat — üsna täpselt 90 aasta vanune.

See ühe poolega (kahele õpiti lugsid pressima alles mitu aastat hiljem) šellaki, savi jm. täidisainete segust üsna ebatasase pinnaga ja harjumatu väikese läbimõõduga (umb. 17 cm) viisiketas on säilinud üllatavalt hästi, ainult väheste kriimustuste ja mehaaniliste defektidega. Paraku on heli jäänud plaadile nõrgalt. Unikaalsele salvestisele anti Eesti Raadio helirestaureerimisgrupis kogunud ennistajate Helmi Sakala ja Katrin Ratassepa kaasabil tublisti väskendatud kõlarüü ning talletati — tõsi, magnetlindi hoolde usaldatuna — mitmes arhiivis ja muuseumis.



Zic ix afn štejn Ma istun kivil

J=80

1-Zic ix afn štejn, plac ix fun ge-vejn.
Ale mejdlex hobn xijes,
Un ix ejne nejn.

2. Fi-še-lex in va-ser un kre-pe-lex in pu-ter...
Vo-ser xo-sn vil nit ne-men, a ru-ex in zajn mu-ter.

ALBUM 4

JUUDI RAHVALAULUD

1. Zic ix afn štejn,
Plac ix fun gevejn.
Ale mejdlex hobn xijes,
Un ix ejne nejn.
2. Fišelex in vaser
Un krepelex in puter...
Voser xosn vil nit nemen,
A ruex in zajn muter.

Ma istun kivil ja nutan — kõigil neidudel on peig, vaid minul pole kedagi... Kalakesed ujuvad vees, krõbedad pannkoogidki võis... Koristagu kurat tolle peiu ema, kes mind võtta ei taha!

Vaat nii, vaat nii peigmeest petetaksegi! Talle lubatakse palju kaasavara, kuid ei anta krossigi!

Neil päevil 70 aastat tagasi.

Aprillis 1921 kerkis jällegi päevakorda Tallinna suvemuusika küsimus. Eelmisel suvel teatavasti „Estonia” selts loobus sellest, sest kulutusi ei suudetud katta. Ka talvine hooaeg oli sümfoonilise muusika poolest olnud üsna vaene.

„Kui oli Tallinn alles kubermangulinn, siis edenes ja õitses muusikaelu siin lopsakalt ja tõusu oli iga aastaga märgata,” kirjutab „Tallinna Teataja” ja jätkab: „Talvel vähemalt kaks head kontserti korralikult sümfooniaorkestrilt nädalas, suvel 6–7 kontserti nädalas kunstiliselt laitmata eeskavadega, rohkel osavõtmisel... Tallinn Eesti pealinnana kannab sellepoolest hoopis teist ilmet. Vaimline elu läheb kiirel sammul tagasi, eriti see, mis muusika alal avaldub. Tallinn on muutumas harilikuks sadamalinnaks.”

Muret tegi ka dirigendi küsimus. Dirigendilt nõuti palju: ta pidi orkestri komplekteerima, mis kabareede võistluse tõttu sugugi kerge polnud, ta pidi ka kõrgelt arenenud muusik olema, et publiku maitset kasvatada. Seni esinenud dirigentidest peeti kõige täiuslikumaks Juhan Aavikut. „Ta süttib ise ja sütitab kuulajat,” kirjutas „Vaba Maa”. „Nagu ta oskab kontrapunktilist helindisululist liikumist õieti rõhutada, nii on Aavikul ka õiget maitset üksikute mänguriistade rühmade, kõlaliste varjunduste esiletoomiseks.” Artur Kapp, kes oli siiani Tallinna sümfooniakontserte peasjalikult juhatanud, ei leidnud sellist poolehoidu.

Johannes Paulsen, kes ka tegutses aeg-ajalt orkestrijuhina, jäi dirigendina liiga didaktiliseks, liig koolmeisterlikuks. Ilmnes teatav ühekülgusus partituuri tõlgitsemises, mistõttu ettekanne kippus jääma ühetooniliseks. Populaarseim dirigent oli muidugi Raimund Kull. Tema oli eelkõige rahvamees, kes oskas tuju luua kontserdil. Kuid tal polnud kombeks tungida helitöö iseloomu, ta võis Beethoveni ja Rimski-Korsakovi vahetamiseni sarnaseks dirigeerida. Sealjuures oli ta aga oma tõlgitustes otsekohene ja mis ka tähtis — ta tõi publiku saali. Aprillis 1921 oli ta Berliinis ennast täiendamas. Just oli teatavaks saanud, et ta seal koos meie pianistide prl.-de Paarmanni ja Franziga üritas kontserti korraldada.



J. Aavik

24. aprillil 1921 astus oma autori-kontserdiga kuulajate ette Artur Kapp. Tema sümfooniline looming oli juba võrdlemisi tuttav, nüüd tuli ta publiku ette kammermuusika, koori- ja oreliloominguga. „Tallinna Teataja” kirjutas: „Kappi muusika ei meelita kõrvu ja ta pole ka lõbus. Tas avaldub teatav rusutud meeleolu, teatav rahutus, teatav otsimine ja kobamine. Mõnikord õnnestanud muusikalised ideed tuuakse harva pealtkuulajale meeldival viisil esile.”

Samal arvamisel on ka „Vaba Maa”: „Tal on olnud annet — aga ta ei ole seda arenanud.” Mõnel pool olevat tõepoolest tunda tundepehangu, kuid sealsamas kuuled vaid õnnsat fraseerimist. Hävitava kriitika osaliseks saab keelpillivintett. „Siin on tihti mulje nagu mängiks instrumentid juhuslikult üheaegselt ja nagu polekski siin orgaanilise tervikuga tegemist,” kirjutas „Tallinna Teataja”. „Vaba Maa” lisab: „Selles palas tundus ülielavalt Kappi kogu loomingutraagikat: gigantlike võitlus pealetungiva loomiskiduvuse vastu ja pea täieline allajäämine.” Ei meeldinud kummalegi arvustajale ka Orelisonaat, mille autor ise esitas. Koorilaulude kohta on öeldud, et „nii kirjutas Miina Hermann: puhtad

kvintet ja tertsid, õndsaliiku lõpuakordiga, välismeeldivusega viisis. Aga ei või praegusel ajal meie publikumile pakkuda uudisena niisugust mahajäänud muusikat.”

„Estonias” toodi lavale C. Gounod’ ooper „Faust”, mis oli teatrile muidugi üsna raske pähkel. Isegi B. Hanseni kohta on öeldud, et ta teinud Mefistost „ebaintelligentse kupeldaja”, et lavastuses „Mefistot ei ole, vaid on provintsi Kaval-Ants”. Õiget Fausti kuju ei suutnud luua ka hr. Kikas. Parem oli pr. Olak-Mikk Margarete osas, samuti ansamblid, koorid ja orkester.

Eesti üliõpilasorganisatsioonid plaanitsesid 21. aprilliks oma tava-kohase „muuseumi peo”, mille sissetulek pidi minema Eesti Rahva Muuseumi heaks. Vabadussõja ajal polnud neid pidusid peetud. Kuna „Vanemuine” tahtis saali üüriks 40 000 marka, mis sissetuleku ära oleks neelanud, otsustati pidu teha 8 korda odavamal „Bürgermuusikus”. Tehti ka ettevalmistusi suviseks rahvaviiside korjamiseks. Tööde juhendamise võttis enda peale Leenart Neuman. Korjajadena otsustati välja saata vilunud mehed, neile kaasa anda aga kõrgemate muusikakoolide teooria-õpilased.

Mati Märtn

Ot azoj un ot azoj Vaat niimoodi

Ot azoj, un ot azoj, un ot azoj, un ot azoj.
Un ot azoj nart men op a xosn,
Me zocht im cu, me zocht im cu, a sax nadan
Un me git im nit kejn grošn.

(♩ = 132)

Ot a - zoj, un ot a - zoj, un ot a - zoj, un
ot a - zoj, un ot a - zoj nart men op a
xo - sn, me zocht im cu, me
zocht im cu, me zocht im cu a sax na - dan
un me git im nit kejn gro - šn.

ORFF — SÜSTEEM — mis see on?

Carl Orffi nimega seostuvad me mõttemaailmas eelkõige „Carmina Burana“, „Catulli Carmina“ ja pärast hetkelist mõtlemist ehk ka „Triomfo di Afrodite“ ning ooper „Kuu“.

Omelti oli C. Orff ka viljakas muusikapedagoog. Ta rajas omalaadse õpetussüsteemi, mida maailmas tuntakse eeskätt **Orff-Schulwerk**'i nime all. Kuigi Eestis on olnud mitmeid Orffi-aktiviste (H. Jürisalu, K. Tamra jt.), on siiski alles viimased aastad võimaldanud mitmetel teistelgi meie muusikainimestel selle koolitussüsteemiga lähemalt tutvuda.

Alljärgnevalt avaldame lühiülevaate C. Orffi õpetussüsteemi põhimõtetest. Artikli autor **Ülle Heinsalu**, osaledes lauljana ka „Linnamuusikute“ tegevuses, on vastavalt võimalustele püüdnud neid rakendada oma pedagoogitöös Tallinnas, Vanalinna Muusikamajas. Täiendavat materjali leiab ka H. Jürisalu vastavasisulisest artiklist ajakirja „Scripta Musicalia“ 1990. 17&18 numbrist.

Helilooja ning muusikapedagoog Carl Orff on üks silmapaistvamaid muusikaalase kasvatusu uudajaid XX sajandil. Alustades väiksematest katsetustest ja jõudes kooli avamiseni 1924. a. (koostöös D. Günteriga), katkestab ta II maailmasõja ajal (ja järel) ajutiselt koolitöö. Tema süsteem avastatakse uuesti 1950-aastatel. 1961. a. avatakse Carl-Orff-Instituut. 1968. a. luuakse Ameerikas tema õpetussüsteemi propageeriv assotsiatsioon AOSA (American Orff-Schulwerk Association). 1985. a. luuakse Soomeski keskus **Musi-soi**, mis suures osas toetub samuti Orffi süsteemile...

Tutvunud 1920. aastatel Dalcroze rütmikasvatusmeetodiga, saanud impulsi ka tantsupedagoog Rudolf Labani katsetustest, seab C. Orff 1920. aastatel pedagoogina endale sihiks ühendada muusika- ja liikumisõpetus. Tema

lähtekohaks on rütm. Rütmitaju arendatakse liikumisharjutuste abil. Üles-alla, sisse-välja liikumine, kergelt-raskelt käimine, jooks, hüpped, isegi roomamine — kõik need komponendid on ju laste tajus väga hea rütmitunnetuse alge! Edasised harjutused on keerulisemad. Liikumisharjutuste käigus leiavad lapsed endale sobivad instrumendi, millede väljatöötamiseks läheb Orffil ja tema kaastöölistel aastaid. Neid on terve hulk ning nende leitamine jätkub siiani. Igat õpilast vaadatakse kui potentsiaalselt iseseisvat muusikut. Õpilaste spontaansete instrumentaalsete improvisatsioonide põhjal kasvab 1930. aastaks välja õppematerjal, mis saab nimeks Schulwerk (saksa k. teos, mis loodud koolile ehk siis „koolivärk“.

Viieosaline „Musik für Kinder“ („Muusika lastele“) on Orff-Schulwerki peateos. Selle lähtekohaks on saksa lastelaulud. (Seejuures on C. Orff märkinud: „Igal maal tuleks Schulwerki kindlasti täiendada oma keelelise ja muusikalise pärandiga, sealhulgas lastefolklooriga.“ Orffi lähtekohaks on kõnekeel ja selle rütm. Esimesed harjutused tehakse kõne- ja laulumängudega. Lauldakse löike kahel (so-mi) ja kolmel noodil (so-la-so-mi), edasi aga pentatoonilises skaalas, liikudes pentakordide* ja heksakordide* kaudu duurastmestikku ning looduslikku mollastmestikku. Kasutatakse ka kirikumeloodiaid. Tähtis on juhtida lapsed enda, muusika ja maailma avastamisele, mitte suruda neid kohe kindlasse karp. Need,



Kõikide nende pillidega võib suurepäraselt muusikat teha. Varsti ORFF-instrumentariumist ka lähemalt.



Kas pole tore pi-
sut trummi mängi-
da...

heksakord — 6-astmeline helirida, mille 11. sajandil võttis kasutusele Guido Arezzost.
pentakord — viiest astmest koosnev helirida, kasutusel näiteks idarahvastel

kellel pole lauluhäält, võivad osutada andekaiks rütmikuteks ning hiljem isegi laulma hakata. Tähelepanu on suunatud mitte tipp-annete kasvatamisele, vaid kõigi laste loomupärasele arengule. Tulemused on hämmastavad.

(Järgneb)

RAHVUSVAHELISED KOORIFESTIVALID, KONKURSID ja LAULUNÄDALAD 1991. aastal

NB! LÜHENDID:

RKF — rahvusvaheline koorifestival
K — konkurss
LN (SW) — laulunädal (Singing Week)

MK — meeskoor
NK — naiskoor
SK — segakoor
LK — lastekoor
KK — kammerkoor

● Nii on ära toodud kooride nimed, kes
kavatsesvad erinevatele konkurssidele sõita.

Toimumise aeg, riik, linn	märts—aprill 1991 Poola, Bydgoszcz	2. märts 1991 USA, Ohio	24.—27. märts 1991 Ungari, Budapest ● 21. KK, MK
Ürituse nimetus, kooriliik	rahvusvahel. koorikonkurss lastekoorig, poistekoorig, noortekoorig	XI Annual Coshocton Show Choir Invitation Konkurss kõrgkoolide jazz-, swing- ja showkooridele	III rahvusvaheline koori- sega-, mees-, nais- ja kammerkoorig
Registreerimise tähtaeg	pole teada	30. oktoober 1990	30. november 1990
Aadress	Polski Zviazek Chorow i orkestr. Zartas Glowny W Warszawie ul. Nowy Swiat 30 m 5 PL 00373 Warszawa, POLSKA	Coshocton High School, 1205 Cambridge Road, Cochoston, Ohio 43812 USA Thomas E. Havelka	Budapest International Choir Competition, GEMO Concert Agency D-6301 Pohlheim-Burgweg 6 tel. 49 6403 6619 fax 49 6403 68132
Osavõtu tingimused. Esitatavad materjalid.			Majutus GEMO kulul, Osavõtumaks 150 DM (5000 forinti) koorile. kooride vahetuse korras. Saata 10. novembriks avaldus, koori kassett, kavast 3 varianti. Auhinnafond — 150 000 forinti.
Toimumise aeg, riik, linn	20.—25. august 1991 Itaalia, Arezzo ● „Arsis“ KK	18.—28. juuli 1991 Hispaania, Viktoria-Gasteiz ● Tallinna KK ● Eesti Poistekoorig ● TRÜ NK — külalisena	31. märts — 6. aprill 1991 Israel ● EKE projekt ● Eesti Raadio SK
Ürituse nimetus, kooriliik	34. polüfoonilise koori- muusika konkurss ja rahvus- vahel. rahvamuusika ja rahvalaulu festival sega-, mees-, nais-, laste- koorig, vokaalans., goreog. koraal	Europa Cantat 11 Euroopa noortekoorige festival	„Vocaliza“ — koori- ja vokaalmuusika festival eliitkoorigele. sega-, nais-, mees- ja laste- koorig
Registreerimise tähtaeg	28. veebruar 1991	28. veebruar 1991	
Aadress	Corso Italia 102-52-100 Arezzo tel (0575) 35 62 03 23 835 Fax: (0575) 34 735	Europa Cantant Adersheimer Str. D-3340 Wolfenbüttel	P. O. Box-8834 Karmel 20100 Israel tel. 00972-4-985315 fax 00972-4-916563
Osavõtu tingimused. Esitatavad materjalid		Osavõtumaks 40 000— 48 000 pts koorilauljatele	

Nagu näha, on osavõtu-registreerimistähtajad seks korraks ümber. Ei maksa siiski meelt heita, sest siit saate siiski üldise ülevaate, samuti on väga mitmed konkurssid iga-aastased.

Järgneb

VÄÄRÕPETUSE PALJASTAMISE KIITUSEKS.

(Vt. „Muusikaleht“ nr. 2 1991. Kontserdikriitika „NYD '91“)

Pärast Eestis hetkel „ilma tegevate“ prominentsete musikoloogide kõmisevaid kiidukõnesid NYD '91 aadressil olime pea soolasambaiks jahmunud — mitte ainult publik ei läinud õnge, üldine rumalus on nakatanud ka need, kes peaksid olema kutsutud ja seatud muusika puhtuse eest hea seisma, terasid sõkaldest eraldama ja sikke lammastest lahutama. Pelgast soovist publikuga väheke flirtida ja seejärel sõbralikult lahkuda kasvas ju välja ohjeldamatu orgia, mille tagajärgi me täies ulatuses veel praegugi enestele ette kujutada ei suuda.

Kui elektroonilise bakhanaali uimastav-labastavas pealiskaudsuses hulgaliselt deliiriumi langetakse, on asi enam kui tõsine! Kahetsedes mööname, et niisuguseid katseid ei saa me enestele lubada. Kas ei kuma siis selles, et valeõpetuse võrku vajumiseks Maarjamaal nii soodus pind paistab olevat, midagi erilisel pahaendelist kogu meie Eesti Asjale?! Jah, tagasi puhta ja destilleeritud muusika lätetele! Suundanäitava prožektorikiirena läbibas pohmeliitiliselt umset ja kompromisside mädasoo mürgistest aurudest läbiimbunud kultuuriruumi härra Andrus Kallastu tarmukas üleskutse, mille eest talle suur tänu! Ometigi leidub veel tõsiseid noori mehi, keda terve kriitika-meel ei ole maha jätnud. See innustab ja annab jõudu asuda väärõpetusest loobumise raskele, kuid õilsale teele. Per aspera ad astra!

Mõnede kolmekümnendates-neljakümnendates
heliloojate ja musikoloogide nimel
Erkki-Sven Tüür

P.S. Kas pole üks meie elu paradokse ka selles, et hr. Kallastu juhatusel tervelt 15 minutit publiku meeli ähmastati?

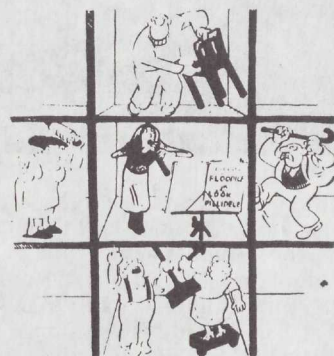
Mitemuusikaalased materjalid ehk Mitemustmullavöänd

TÖTT JA NALJA

aastakümnete tagant

Kunstnikkude sissetulekud. Kui kusagil kuulsast nimest kasu on, siis on see muusika sees. Ilma kuulsana nimeta ei saa palju teha. Selle rahaga, mis üks laulja naesterahvas ühel õhtul on teeninud, võib terve eluaeg inimesele toitu anda. Nõnda saab näituseks proua Adelina Patti tihti 15 000 rubla ja veel enamgi ühe õhtu laulmise eest ühel kontserdil. Teised laululinnud ei saa ka palju vähem.

Teist korda soovitakse tihti kontsertidel mõnda ilusat laulu kuulda ja hüütakse siis „bis“ ehk „da capo“, mis mõlemad „korrata“ tähendavad. Frederik, Rootsi kuningas Saksa soost, käis kord Saksa maal. Uhes külas võitis teda kihelkonna kirikuõpetaja lauluga vastu, mis ta ise oli luuletanud, ja laulis ise kuningale ette. Kuningal oli hää meel, ja laul oli ka meele pärast. Laulu lõpul hüüdis kuningas „bis“. Laulja tegi oma asja veel kord, ja kuningas kinkis talle 50 tukatit. Kummardades ja tänades ütles kirikuõpetaja: „bis“. Kuningas hakkas naerma ja kinkis veel 50 tukatit juurde.



GUINNESSI REKORDID

● Kõige lühemaks ooperiks loetakse prantslase Darius Milhaud (1892–1974) ooperit „Teseuse vabastamine“, mis näiteks esietendusel 1928 aastal kestis 7 minutit ja 27 sekundit. Siiski peab siinjuures möönma, et ooper on osa triloogiast. Heliloojal niisii vedas — pääses rekorditeraatmatusse ja sai seejuures traditsiooniliselt hakkama!

„Muusikaleht“ vajab
s i s u t o i m e t a j a t.
Võimalikud väga erinevad koormused vastavalt soovile kas 1/5, 1/4, 1/3, 1/2 kohta või täiskoht.
Aadress: lehe impressumis (8 lk.)

MUUA...

— noote ja heliplaate Mul kood 17

— autoreversiga autoraadiomagnetoola „Start“ või vahetada heliplaatide vastu. Mul Kood 18

— vanu noote MuL Kood 19

OSTAN...

— nii eesti kui soome UKW-ga tuuneri või vahetada kunstialaste trükiste vastu. Öhtuti 525–124 Aas

Müüjale soodsalt muusikaalaseid teatmikke, leksikone. MuL, kood 20

MULJEID KANADAST

Kanada koosneb 10 provintsist, igal on oma parlament ja valitsus. Rikkamad provintsid on Ontario (idas) ja Alberta ning Briti Kolumbia (läänepool). Suurim territooriumilt on Quebeci provints (milline 1993. aastaks tahab muust Kanadast lahti lüüa ja iseseisva riigi moodustada). Suurema osa ajast olin Alberta provintsis, mille pindala on 300 000 km² ja elanike arv 2,3 miljonit. (Eestis teatavasti ~45 000 ja ~1,5 miljonit). Sellest provintsist järgnevalt pisut ka lähemalt.

Lõviosa elanikest nii maal kui linnas elab ühepereelamutes, kus on enamasti 2 korrust, 2 kuni 4 magamistuba koos vannitubadega, 1 elutuba, 1 söögituba ja köök. Ahikütet ei ole, enamikus majades on tsentraalne õhkküttesüsteem, suuremates majades on soojuskandjaks vesi. Nii õhku kui ka veekütetaktlad töötavad maagaasil. Katelde kasutegur on 94–97%, s.t. väga kõrge.

Kõrgepingeliinid algavad 500 kW-st. Madalpingeks on 120/240 V (2 faasijuhet ja nulljuhet). Tarbijate varustamine toimub ka linnades peamiselt õhuliinidega. Kuigi autosid on palju — peaaegu igal täiskasvanul on oma auto — on liigelda kergem kui meil (kuigi näiteks Tallinn on ühel esikohtadest, kui mitte kõige esimesel liiklusmärkide arvu poolest — üle 13 000), sest liiklejad on väga viisakad ja teed laiad ja hea kvaliteediga.

Kaup on muidugi palju ja suuremat osa nendest müüakse tihti hinnaalandusega.

Kuna parajasti oli pangalaenu protsent suhteliselt madal (~14%), ehitati palju. Eramajad ehitatakse eranditult puidust (näiteks Taanis vastupidi enamikus kivist). Maja saab valmis 3 kuuga. Ühel ehitusfirmal, kus oli 400 oma töötajat, oli korraga ehitamisel 200 maja. Kasutatakse palju alltöövõtjaid.

Sotsiaalhooldus on väga heal järjel — suurt tähelepanu pööratakse vanuritele, invaliididele ja lastele. Väiksemad pensionid on vähemalt minimaalpalga tasemel. Arstiabi põhineb kindlustusmeditsiinil ja on seega praktiliselt tasuta. Vanuritel on palju soodustusi, näiteks üks päev kuus müüakse neile kõiki kaupu 15% -lise hinnaalandusega.

Lühendatud ajalehest „Eesti Energoremont“,
H. Laiakase artikli põhjal

GORBATŠOVI PALK...

on 4000 rubla. Sellest arvutatakse maha tulumaks (umb. 1670 rubla) ja veel mõned maksud, nii et kätte saab vennike oma sõnade järgi kõigest 2000 rubla ümber. Oma artiklite, raamatute, esinemiste jm. honorarid annab hr. Gorbatsšov eranditult NLKP kassase.



lk. 2

kitarre ja lisaks sellele kitarrivõimendeid. Kolme aasta pärast, kui partner temast lahku löi, hakkas ta valmistama kitarr, mille nimeks oli algselt FENDER BROADCASTER. Autorikaitseõiguste sunnil tuli BROADCASTER muuta TELECASTER-RIKS ja alates sealtmaalt on seda pidevalt toodetud.

Fenderi meelisstiil oli kantri ja tema sellelaadne taju nii täpne, et TELECASTER on seniajani kantrikitarristide eelistatuim pill, kui nad taotlevad autentsust.

Fenderi mudelid erinesid tugevasti eelkäijate omadest. Varasemaid kitarride tehti umbes nagu viiuleid — valiti spetsiaalne puit, millest lõigati välja korpus ja muu tarvisminev. Ka tootmismenetlus tervikuna oli palju keerukam, rääkimata veel kasutatavatest eriliimidest. Fender püüdis lihtsamalt läbi saada. Ta kasutab ühest tükist, vaid ühenduspulga abil külgekinnitatavat kaela, helipead olid paigutatud ühele plastmassist plaadile, korpus väljalõigatud saarest või isegi lepast. Konkureerivad firmad naersid, aga mitte kaua.

Fenderi järgmine põõret tekitav pill oli elektriline basskitarr. Kui

TELECASTER oli olemasolevate printsiipide ja uute ideede nutikas sobitamine, siis PRECISION BASS (tõlkes 'täpne bass') — täpne seepärast, et sõrmlaul oli künnis ja tänu sellele sai pilli mängida väga täpselt — oli algusest lõpuni Leo Fenderi väljamõeldud.

Pill tegi revolutsiooni. Kitarristid, kes seni olid peljanud nn. „põlatud bassi“ (sellelaadseid hüüdnimesid oli sedatüüpi instrumendil teisigi), hakkasid korraga teda kasutama. PRECISION oli tundlik, väljendusrikas. Sellised grupid nagu „Ventures“, „Chantays“ ja „Surfaris“ saavutasid Fenderi toodetud PRECISIONIGA lausa suurepäraseid tulemusi.

Leiutaja mõte aga töötas edasi ja 1954 aastal lasti välja seni kõige radikaalsem elektrikitarr, nimeks STRATOCASTER. „STRAT“ oli meistriteos, lihtne konstruktsioon oli ühendatud stiliseeritud välimusega. Pilli vaadates tulevad meelde laineauad, päike ja hea tuju. STRATIL oli 3 helipead ja täiesti uudne seadeldis tremolo jaoks, mis trumpas kõik senised kaugelt üle. BUDDY HOLLY albumi („CHIRPING CHRICKETS“) kaanel seisab Holly, lõõmav STRAT

peos. See kujund lummas tervet põlvkonda kitarriste. Fenderi disaini osutus esteetiliselt niivõrd tabavaks, et tänapäeval peetakse seda pilli igas mõttes arheotüüpseks rockkitarriks. Temaga on mänginud pea-aegu kõik kuulsused Eric Claptonist Dave Gilmourini, Hank Marvinist Mark Knopferini, Van Halenist Hendrixini ja kõik need, kes sinna vahele jäävad.

1964. aastal müüs Leo Fender oma firma FENDER MUSICAL INSTRUMENTS 12 miljoni dollari eest maha, sest ta tervis oli juba vilets, samuti loovutas ta Fenderi nime autoriõiguse võimsale firmale CBS. Konstrueerinud oma elu viimastel aastatel veel mõned väga väärt pillid erakompaniis C & L MUSICAL INSTRUMENTS, läheb Clarence Leo Fender ajalukku aga siiski põhiliselt kolme eespool pikemalträägitud instrumendi väljatöötajana. Just nende pillide uudsus ja vastupidavus muutsid nüüdisaegse muusikaajaloo käiku.

Ajalehe „The Guardian“ põhjal

TEADMISEKS JA TÄITMISEKS

Laekuv käsikiri võiks olla eesti- või võõrkeelne. Artikli jms. pikkus on kuni 15 lk., arvustusel kuni 3 lk. Muud vormid kokkuleppel toimetusega (geniaalsete sõhvatuste korral pole kokkulepet vaja). Töö palume esitada masinakirjas, kahe-

kordse reavahega, u. 15,5 cm rida, soovitatavalt 2 eksemplaris. Palume lisada ka kaks lühilugu (5—6 lauset): artikli resümee ning andmed enda kohta. Töö lõppu eraldi aadress, telefon.

Võite saata ka ainult andmeid teie meelest avaldamist vääriva materjali kohta, ideeviseid, huvitavat mitte-

muusikaalast materjali.

Varuks rahalised ning muudki põnevad tasustamismoodused (autori valikul). Kõik väljaksed kuu lõpul. Suurpreemiad kaks korda aastas.

Toimetus retsenseerib ja tagastab käsikirju valikuliselt.

Peatoimetaja: Mart Vainu

Muusikaleht

Tellimishind 9.80 (5.30 pooleks aastaks)

Tellimine aastaringiselt.

Tellimine rahakaardiga toimetuse aadressil. Leht saadetakse postiga koju.

Tell. 722. Trk. „Oktoober“ 1 trp. Tir. 3500.

VÄLJAANDJAD:
 KULTUURIFIRMA „FRATRES“
 EESTI MUUSIKAUHING

Tallinn 34 (200034), pk. 996.
 Teisipäeval ja neljapäeval
 14.30—16.00 514-580